

forrás: <http://www.konyv7.hu/magyar/menupontok/felso-menusor/folyoirat/soha-nem-voltam-diplomatikus-alkat--votisky-zsuzsa-a-typotex-kiado-frontembere--nok-a-konyvszakmaban>

ARCHÍVUM KÖNYVHÉT FOLYÓIRAT

Soha nem voltam diplomatikus alkat – Votisky Zsuzsa, a Typotex
Kiadó frontembere – Nők a könyvszakmában

Szénási Zsófia - 2015.08.25.

Bár Typotex Zsuzsának hívták a háta mögött, tény, hogy az 1989-ben létrehozott Typotex kiadó vezetője hosszú ideje emblemikus alakja a magyar természettudományos könyvkiadásnak. Számos újítást vezetett be a könyvkiadásban, kezdve a kiadó technológiai hátterét adó TeX szedőprogram magyarításától, az e-book kiadáson át a digitális szövegfeldolgozásig és adatbázis építésig. Mint sok úttörőnek, neki sem hozott minden újítása elismerést. A kiadó azonban ma is él és virul, számos tulajdonossal a háttérben.

- Természettudományokat tanult az egyetemen. Hogyan került annak idején a könyvkiadás közelébe?

- Matematikát és fizikát tanultam, egy ideig tanítottam, majd amikor a Műszaki Könyvkiadóhoz kerestek matematika végzettségű szerkesztőt, jelentkeztem az állásra. Úgy gondoltam, hogy rengeteget fogok tanulni azokból a könyvekből, amiket szerkesztek, de nem így történt. Viszont a könyves szakmába beletanultam egy kicsit, én indítványoztam például, hogy legyen könyv a Rubik kockáról. Átcsábítottak az Országos Pedagógiai Intézetbe, ahol kísérleti oktatással, módszertannal foglalkoztam, de az emberi kapcsolatok miatt ez sem jött be. Soha nem voltam diplomatikus alkat. Elkezdtem szerkeszteni egy könyvet, Etűdök személyi számítógépekre volt a címe, és rájöttem, hogy ez az, ami nekem való, könyvkiadónak kell lennem. Akkor voltam 36 éves, és három gyermekes anya.

- Nem volt nagy merészség akkoriban létrehozni egy tisztán természettudományos profilú könyvkiadót?

- Nem éreztem annak, de a megértéshez kanyarodjunk vissza az előzményekhez. Ismét a Műszaki Könyvkiadó látóterébe kerültem, felelős szerkesztőt kerestek. Egyre jobban elterjedtek a személyi számítógépek és szükségük volt egy olyan emberre, aki a témában járatos. Igent mondtam és nagy élvezettel indítottam útjára egy sor könyvet. Én hoztam be a magyar könyvkiadásba a Donald Knuth által kifejlesztett TeX leíró nyelvet és az azon alapuló LaTeX rendszert. Később erre épült a kiadónk technológiai háttere. A TeX egy világszerte elterjedt, elsősorban tudományos szövegek szedésére alkalmas szedőprogram, ezt kellett magyarítani. Egy olyan program volt, ami forradalmasíthatna volna a szakterületet. Korábban éveket kellett várni arra, hogy egy-egy matematikai művet kiszedjen a nyomda. A projektet végül mégsem indították el a Műszaki Kiadónál. Pedig én már akkor nagyon benne voltam a témában, felkészültem, összeszedtem néhány fiatal szakembert, akik segítettek a magyarításban. Így tehát felmondtam, és az Akadémiai Kiadó segítségével kiadtuk a könyvet. A könyvre és szoftverre alapulva aztán létrejött egy gazdasági társaság, két tulajdonosa az Akadémia Kiadó és a

Matematikai Kutatóintézet volt. Másfél év múlva egy tőkeerős kft-vé alakultunk át, sok tulajdonossal. A tulajdonosok idővel változtak, de a kiadó maradt. Az első időszakban csak megrendelésre dolgoztunk, és a TeX szedőprogramot forgalmaztuk, kft-ként azonban már jogunk volt könyvet is kiadni. A szedőprogramunkat sokan igényelték, szakmai példatárakat és szakkönyveket jelentettünk meg. Bár kiadtunk néhány ismeretterjesztő könyvet, profilunk elsősorban a matematika és a fizika maradt. Jelentős szerepet játszottunk a felsőoktatási tankönyvek, jegyzetek kiadásában is, amíg voltak pályázatok.

- A Magyarországon forgalomban lévő könyvekből, a kiadói katalógusok alapján a kilencvenes években összeállított egy teljes Books in Print jegyzéket.

- 1993 és 2000 között INDEX könyvadatbázis néven építettem egy Books in Print adatbázist, amely a forgalomban lévő könyvek teljes listáját tartalmazta. Nagyon keresett volt, sokan használták, ugyanakkor rengeteg támadás is ért miatta. A könyvszakma megmondó emberei, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése nem fogadta el a munkámat, sőt, ahol tehetette félreállított. Ezt a munkát egyébként nekik kellett volna elvégezni. A projekt később több kézen keresztülment, most a Libri működteti, mint Könyvkereső.

- Az adatbázis építés mellett a digitalizálásban és az e-book kiadásban is élen járt a kiadó.

- Lehet, hogy sajátos, amit mondok, de a kiadóra jellemző technikai avantgárd gondolkodásnak csak hátránya van. Mint ahogy az úgynevezett Gartner-görbe is mutatja, egy új technológia bevezetésével nem a kezdeményező jár a legjobban. Minden technológia bevezetése ugyanazokon a fázisokon megy át: *lelkesedés, kiábrándulás, elemzés, hasznosítás*, azaz van egy felfutása, egy lecsengése és csak utána áll be egy állandó szintre. 2006-ban kezdtem el egy projektet az e-könyvek megjelentetésére. Forradalmi változás volt, de nem hozta még meg az eredményt. Több mint 400 könyvünk egy év alatt 2-3 millió forint értékben kel el. Ez tény. Úgy csináltuk meg a programunkat, hogy más kiadó is hasznosíthassa. A kiadás eredeti formátumának a pdf-et választottuk. Vettem ehhez egy DRM-et is. (digitális jogkezelés=Digital Rights Management = DRM; az interneten fellelhető digitális tartalmak technikai és jogi védelmére szolgáló technológiák összefoglaló neve – *a szerk. megjegyzése*). Néhány év múlva már az e-könyv olvasók határozták meg az e-könyvkiadást, na de az e-könyv olvasás formátuma nem pdf, hanem ePUB. Ez megint egy új projekt elindítására sarkallt. E legutóbbi projekt azonban megmutatta, hogy a táblázatok, képletek és egyéb ábrák ePUB formátumra való konvertálása bonyolult, ezért költséges, tehát nem térül meg a magyar piacon. Túl kicsi a magyar nyelvű piac a szakmai könyvek e-könyv kiadásához. De nemcsak nálunk áll fenn ez az eset. Voltam egy könyvkiadóknak szervezett németországi ún. Akadémián, amely a digitális könyvkiadás nemzetközi trendjeibe vezetett be. Ott derült ki, hogy a németek is kevesen vannak ahhoz, hogy az e-könyv forgalmazás igazán sikeres legyen. Az Amazon.com forgalmából nem lehet kiindulni, hiszen az angol nyelvű piac. A világpiac.

- A kiadó honlapján is töprengő gondolatokat olvasok arról, hogy egyáltalán mennyi létjogosultsága van a tudományos nemzeti nyelvnek.

- A hallgatók még mindig nem tudnak elég jól angolul ahhoz, hogy ne legyen szükség felsőfokon is magyar tudományos művekre, ezt jól mutatják a diplomákhoz előírt nyelvvizsgaeredmények. Aki publikál, az persze megtanul angolul, mert csak az angol nyelvű publikációk számítanak a nagyvilágban. Ugyanakkor nem igazán megy a magyar nyelven való publikálás sem, ahogyan ezt a felsőoktatási tankönyvek minősége is mutatja. Az elmúlt években a felsőoktatási tankönyvpályázat már ingyenes digitális közzé tételt jelentett, erre volt EU támogatás. Mi csak a kiadásban vettünk részt, a tankönyveket a felsőoktatási intézmények szakemberei írták. Ebből azonban hiányzott a klasszikus szerző-kiadói kapcsolat, amely a művet könyvvé teszi, így lettek ezek a digitális tananyagok kevésbé minőségiek. Véleményem szerint általánosságban elmondható, hogy papír alapú könyvre és e-könyvre egyaránt szükség van: a hiúság és az alaposág nem telik be az e-könyvvel. Mára beállt az elektronikus könyvek kiadása és terjesztése. Tudomásul kell venni, hogy csak szerény bevétel várható belőle, nálunk két százalékról négy százalékra nőtt a nyomtatott könyvhöz képest. Mi egy ilyen régióban élünk: Kelet-Európában mindenki csak az ingyenesen letölthető e-könyveket keresi.

- **A kiadó eredeti profilját meglehetősen tágítani kellett az idők folyamán. A társadalomtudományok közül elsősorban a pszichológia, a filozófia és a zeneesztétika került a kiadó érdeklődési körébe.**

- Pléh Csaba nevéhez kötődik a kognitív pszichológiai kiadványaink megjelenítése, ő ajánlott nekünk rengeteg kötetet a témában, amikor visszatért Amerikából. Ő hívott meg szellemi műhelyek különböző társaságaiba. Itt megismerkedtem egy sor intelligens emberrel, akik tudományos munkásságukban a határterületeken dolgoztak, volt átjárásuk a humán és reál-világ között. Nagyon inspirálóan hatottak rám, és persze én rájuk, úgyhogy a Typotex lett a törzskiadójuk. A másik fordulatot az jelentette, hogy a fiatal kollégáim jelentkeztek és nyertek különféle EU-s pályázatokon, amiből elindult például az európai kortárs szépirodalmi sorozatunk.

- 2003-ban a kiadó útjára indította az európai dimenziójú Babel Web Antológiát, az úgynevezett Babelmátrix projektet, amely a világ országainak irodalmából válogat. Betekintést nyújt a különböző irodalmakba, és azok különféle nyelvű műfordításaiba, az eredeti művek és fordításaik párhuzamosan olvashatók.

- Ahhoz képest, hogy mennyi pályázat és munka van benne, nem jött be az ötlet. Nem sikerült a hálózat létrehozása. Pedig az adatbázis gazdagnak mondható, mert a magyar irodalom fordításai és a világirodalom magyarra fordítása – elsősorban a líra területén – nagyon jelentősen reprezentált.

- Valahol olvastam egy nyilatkozatot, hogy kiadói stílusa különbözik a férfivezetők stílusától. Mit jelent ez pontosan?

- Soha nem az volt a kiadói koncepció, hogy én, mint a kiadó vezetője elhatároztam és megmondtam, hogy mi legyen kiadva ebben vagy abban a sorozatban. Volt egy irány, de lehetett ide-oda kalandozni. Egyrészt fiús vagyok abban, hogy technicista beállítottságú vagyok, ugyanakkor a női attitűd is megjelenik a vezetésemben, minthogy nemcsak cselekszem, hanem történnek is velem a dolgok. Fiatal kollégáimnak néhány éve adtam egy jelképes üzletrészt, hogy magukénak érezzék, amit csinálnak. Engem szabadabbá tesz, mert nemcsak rajtam van a felelősség, kicsit hátrébb vonulhattam. Már nem csak az én személyemtől függ a kiadó léte.

Széni Zsófia

A fotókat Laik Eszter készítette a Typotex Kiadó 25. éves születésnapi ünnepségén

Forrás: Könyvhét online